

Дроздова М.А.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ УЯВЛЕНЬ МОЛОДІ ПРО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НА РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ РІВНЯХ

У статті розглядається феномен соціальних уявлень молоді про благополуччя. Описуються результати авторського емпіричного онлайн-дослідження, проведеного серед студентів м. Чернігова (n=226) у червні 2021 р. Його метою було з'ясування психосемантичної специфіки соціальних уявлень про благополуччя на різних соціальних рівнях (людина – сім'я – місто – країна) і встановлення зв'язку між ними. У дослідженні використано асоціативний тест (зі стимулами: «благополучна людина», «благополучна сім'я», «благополучне місто», «благополучна країна») і метод шкалювання (оцінка благополуччя власного Я, сім'ї, міста, країни). Шляхом контент-аналізу отриманих асоціацій виокремлювалися смислові категорії з найбільшою частотою, які тлумачилися як соціальні уявлення. Стосовно поняття «Благополучна людина» виділені смислові групи: «Людина з певними особистісними особливостями»; «Щаслива людина»; «Здорова людина»; «Матеріально забезпечена людина». Поняття «Благополучна сім'я» представлено смисловими категоріями: «Позитивний соціально-психологічний клімат» (що включала підкатегорії: «Любов, дружба, повага»; «Взаєморозуміння, взаємодопомога та взаємопідтримка»; «Мир та злагода») і «Щастя та позитивні емоції». Поняття «Благополучне місто» знайшло відображення в смислових групах: «Чисте, красиве місто»; «Безпека та комфорт»; «Розвинуте місто»; «Робота й матеріальний добробут»; «Особливі мешканці міста». Щодо поняття «Благополучна країна» виокремлені категорії: «Соціально-економічна розвиненість»; «Ефективна влада та політика»; «Громадяни». Виявлено, що в оцінюванні благополуччя на рівнях Я – сім'я – місто – країна відсутні статеві відмінності. Натомість установлено зворотний зв'язок між віком та оцінками благополуччя власної країни. Оцінка власного благополуччя пов'язана з оцінками благополуччя своїх сім'ї, міста, країни.

Ключові слова: соціальні уявлення, молодь, благополуччя, благополучна людина, благополучна сім'я, благополучне місто, благополучна країна.

Постановка проблеми. У бурхливому ХХІ ст. проблема психологічного благополуччя є особливо актуальною. Незважаючи на прагнення всіх людей до благополуччя, останнє багато в чому є суб'єктивним поняттям (що, наприклад, знайшло відображення у відомому терміні «суб'єктивне благополуччя»). Саме тому, на наш погляд, виникає потреба в дослідженні соціальних уявлень про цей феномен. А оскільки життя людини відбувається на різних соціальних рівнях (від внутрішньоособистісного до макросоціального), доречним видається вивчення соціальних уявлень саме на цих рівнях, особливостей їхньої семантики та взаємозв'язку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній психології вже існують окремі напрацювання з даної проблематики, зокрема про благополуччя особистості та держав. Так, було з'ясовано, що уявлення про суб'єктивне благополуччя зумовлені рівнем його вираженості в особистості. Наприклад, люди з низьким рівнем суб'єктивного благополуччя уявляють бла-

гополучну людину доброю, впевненою в собі, життєрадісною; такою, що слідкує і піклується про власне здоров'я, має міцну і благополучну сім'ю, займається саморозвитком і прагне бути значущою для близьких. Респонденти із середнім рівнем суб'єктивного благополуччя вважають, що для благополучної людини важливо отримати освіту, яка дозволить їй мати хороший матеріальний достаток і спілкуватися з друзями. Нарешті, особи з високим рівнем суб'єктивного благополуччя благополучну людину описують як успішну й позитивну, що повинна постійно займатися саморозвитком і мати гарну роботу [2]. У дослідженні О. Машарської була визначена крос-культурна специфіка буденних уявлень про благополуччя. Зокрема, структура уявлень про благополуччя російських студентів утворена такими факторами, як: сфера сімейного життя; сфера навчання (освіти); власний престиж; альтруїзм; задоволеність стосунками з друзями, проведенням дозвілля та теперішнім; оптимізм; гроші; духовне задоволення. До структури уявлень про благополуччя

американських студентів увійшли фактори: збереження індивідуальності; фізичне та психічне здоров'я; проведення дозвілля; матеріальне становище; сфера сімейного життя; трудова діяльність; оптимізм; стосунки з друзями. Структуру уявлень щодо благополуччя білоруських студентів утворили: сфера професійного життя; матеріальне становище; стосунки з друзями; стан здоров'я; місце в суспільстві; духовне задоволення; альтруїзм; сфера навчання та освіти; оптимізм; проведення дозвілля; саморозвиток; задоволеність минулим [4]. О. Вернік і О. Павленко виявили трифакторну модель уявлень про благополуччя серед вітчизняної студентської молоді, що включала компоненти «задоволеності», «комфортності» та «правильності» власного життя [1].

Соціально-психологічні аспекти уявлень про благополуччя різних країн досліджувалися О. Дроздовим у контексті феномену масової геополітичної свідомості. З'ясувалося, що політико-економічна розвиненість/благополуччя є основним (найзначущім) критерієм категоризації геополітичних акторів і, відповідно, одним із базових конструктів буденних геополітичних ментальних карт українців. Також виявлено феномен ідеалізації низки країн світу (передусім західних) з точки зору їхнього благополуччя [3]. Натомість у вітчизняній психології бракує досліджень соціальних уявлень про благополуччя на інших соціальних (мікро- та мезо-) рівнях, а також їхнього зв'язку.

Постановка завдання. Відповідно, метою авторського дослідження стало виявлення психосемантичних особливостей соціальних уявлень студентської молоді про благополуччя на різних соціальних рівнях (людина – сім'я – місто – країна) і встановлення зв'язку між ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вибірку утворили 226 студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (85% – жінки, 15% – чоловіки). Переважання дівчат пояснюється фаховою спрямованістю респондентів, більшість із яких були студентами спеціальностей «Психологія», «Соціальна робота» та «Філологія». Онлайн-анкета складалася із двох завдань. У першому (асоціативний тест) потрібно було підібрати по одній або по декілька асоціацій до понять: «*благополучна людина*», «*благополучна сім'я*», «*благополучне місто*», «*благополучна країна*». Виділені шляхом контент-аналізу смислові групи відповідей (із частотою не менше 10%) розглядалися нами як соціальні уявлення. Друге завдання передбачало суб'єктивне оці-

нювання (за 10-бальною шкалою) благополуччя власного Я / своєї сім'ї / ... міста / ... країни. Статистична обробка кількісних даних здійснювалася за допомогою програми SPSS v23. Дослідження проводилося в червні 2021 р.

Проаналізуємо результати, отримані за першим завданням.

«БЛАГОПОЛУЧНА ЛЮДИНА». Щодо цього поняття було отримано 366 асоціацій, більшість із яких утворили чотири основні смислові групи. Перша («*Людина з певними особистісними особливостями*», 30,9%) включала різні характеристики, які ми віднесли до таких підгруп: гармонійна («*гармонійна*», «*гармонія*», «*та, що знаходиться в гармонії з собою та світом*», «*душевний спокій*», «*людина, яка знайшла себе в житті, своє покликання та місце*» тощо); спрямована на розвиток («*самореалізована*», «*шукає себе або знайшла*», «*постійно займається саморозвитком*», «*інтелектуально та духовно розвинена*» тощо); інтелектуальні особливості та здібності («*розумна*», «*освічена*», «*різностороння*», «*не живе за шаблонами й зразками; в її житті обов'язково є місце для творчості в будь-якому її прояві*», «*вміння*» тощо); комунікативні та морально-етичні риси («*добра*», «*тактовна*», «*толерантна*», «*вихована*», «*чуйна*», «*щира*», «*привітна*», «*справедлива*», «*з високими моральними якостями*» та ін.). Отже, згідно з опитаними, щоб вважатися благополучною, людині потрібно перебувати в гармонії з собою та світом, реалізуватися в житті й мати необхідні для цього інтелектуальні, комунікативні та морально-етичні характеристики. Напевно, ці властивості, на думку респондентів, дозволяють почуватися комфортно, затишно (на самоті й у соціумі), самодостатньо, тобто господарем власного життя.

Другу смислову групу («*Щаслива людина*», 23,5%) утворили асоціації «*щаслива (людина)*», «*щастя*», «*задоволена життям*», «*радісна*» та ін.). Такі уявлення, мабуть, закономірні, оскільки уособлюють існуючий стереотип: людина, в якій все добре, яка користується певними благами, є щасливою.

До третьої групи («*Здорова людина*», 16,9%) увійшли відповіді: «*здорова*», «*здоров'я*», «*фізично здорова*», «*психічно здорова*», «*адекватна*», «*без шкідливих звичок*» тощо). Люди завжди цінували здоров'я. Та в умовах коронавірусної пандемії воно є актуальним для осіб будь-якого віку. Мабуть, саме тому частині респондентів благополучна людина уявляється здоровою.

Нарешті, четверта група («*Матеріально забезпечена людина*», 10,7%) вміщувала такі асоціації:

«гроші», «багата», «забезпечена», «матеріальна забезпеченість», «має будинок, де жити», «достаток», «зі стабільним прибутком», «має їжу та житло» тощо. Як бачимо, частина респондентів благополуччя людини пов'язує з матеріальним добробутом. Зважаючи на складну економічну ситуацію в Україні, це видається логічним.

На рівні тенденції ми виділили смислову категорію «**Має близькі стосунки**» (6,3%), куди були долучені асоціації на зразок: «сімейна людина», «сім'я», «любов», «кохана», «успішна в особистому житті», «батько», «мама», «з повної сім'ї». Дивним видається те, що таких асоціацій замало. Виходить, наявність близьких стосунків робить людину благополучною лише в уявленні невеликої кількості досліджуваних. Навіть матеріальні цінності важать більше, ніж сімейні. На наш погляд, це частково продиктовано поширенням серед сучасної молоді західних індивідуалістичних стереотипів, за якими життєві успіх та благополуччя пов'язані передусім із власним «Я».

«БЛАГОПОЛУЧНА СІМ'Я». Більшість з отриманих 396-ти асоціацій ми розподілили за двома основними смисловими групами. У першій («**Позитивний соціально-психологічний клімат**», 50,5% відповідей) було виділено кілька підкатегорій. Це: «Любов, дружба, повага» (15,7%), яка містила асоціації типу: «любов», «любляча», «кохання», «дружба», «дружня», «взаємоповага», «повага»; «Взаєморозуміння, взаємодопомога та взаємопідтримка» (14,6%; «взаєморозуміння», «розуміння», «порозуміння», «взаємодопомога», «підтримка», «взаємопідтримка» тощо); «Мир та злагода» (11,1%; «мир», «злагода», «спокій», «гармонійна», «без сварок», «не має фізичного та психічного насильства»; «конфлікти розв'язуються» та ін.). Також сюди було віднесено асоціації, які не ввійшли до жодної підгрупи, але стосувалися різних (загальних) аспектів позитивного психологічного клімату (9,1%), як-от: «довіра», «міцна», «із сімейними традиціями», «відданість», «повна щирості», «де кожен цінує один одного», «родина, де панує приємна атмосфера», «з гарними психологічними умовами життя», «нерозлучність», «згуртована», «проводять час разом». Отже, для багатьох представників опитаної молоді найвагомішим критерієм оцінки рівня благополуччя сім'ї є позитивна психологічна внутрішньосімейна атмосфера. А оскільки вона не в останню чергу залежить від суб'єктивних чинників (особистісних особливостей членів сім'ї), припускаємо, що молодь вбачає в тому числі й себе відповідальною за благополуччя власної родини.

Другу категорію («**Щастя та позитивні емоції**», 13,4%) утворили асоціації: «щаслива», «щаслива сім'я», «щастя», «радість», «сміх», «радість та сміх за столом», «веселоці», «щира посмішка», «сім'я, що задоволена» тощо. Тобто частина опитаних переконана, що атрибутом сімейного благополуччя виступає позитивний емоційний фон (це фактично поєднує дану смислову категорію з попередньою).

Ряд категорій було виділено на рівні тенденції. Зокрема, «**Матеріально забезпечена**» (8,3%), до якої ввійшли: «достаток», «заможна», «забезпеченість грошима», «забезпечена сім'я», «фінансове благополуччя», «гроші», «сім'я зі стабільним заробітком» та ін. Такий результат ми оцінюємо позитивно. Він свідчить про усвідомлення/відчуття значною частиною молоді того, що гроші (при всій значущості їх) не є критерієм справжнього благополуччя. Проте можна стверджувати: економічні умови життя вітчизняних громадян «провокують» важливість для низки опитаних матеріальних цінностей, аби почуватися благополучною сім'єю. Іншу категорію на рівні тенденції («**Повна**», 7,1%) утворили асоціації: «повна сім'я», «повна», «з мамою і татом», «мати, батько, дитина», «сім'я, де двоє батьків». Зважаючи на те, що суттєвий відсоток вітчизняних родин – не повні за своїм складом (батьки розлучені, діти виховуються матір'ю-одиначкою, або ж одружені пари за різних обставин живуть без дітей), певна частина опитаних стурбована цим фактом і уявляє благополучну родину саме повною за складом. Дивує, що лише 5,1% досліджуваних благополучною вважають здорову, а також без шкідливих звичок сім'ю. І це тоді, коли світ загалом і Україна зокрема переживає COVID-пандемію, коли проблеми екології та залежностей набувають неабиякої актуальності! Можливо, для більшості молоді ці проблеми є другорядними, зважаючи на вік і притаманні йому загалом задовільне фізичне здоров'я, життєву безтурботність, легкість ставлення до ряду важливих для старшого покоління речей.

«БЛАГОПОЛУЧНЕ МІСТО». Більшість з отриманих 394-х асоціацій розподілені нами за п'ятьма основними смисловими категоріями. Першу («**Чисте, красиве місто**»; 22,8%) утворили відповіді: «чисте місто», «чистота», «охайне», «не засмічене», «прибране», «чистота на дорогах, у парках, скверах», «гарне місто», «красиве», «естетика», «яскраве», «зелене», «місто із зеленими парками» тощо. Отже, частина респондентів прагне жити в доглянутому, прибраному місті.

А тому є надія, що молодь загалом намагатиметься не забруднювати навколишнє середовище, слідкуватиме за його чистотою і прищеплюватиме любов до охайності своїм майбутнім дітям. До другої категорії (**«Безпека та комфорт»**, 18,8%) ввійшли асоціації: *«безпечно», «безпека», «низький рівень злочинності», «без злодіїв», «мирне», «з налагодженою системою охорони мешканців», «відсутність наркоманів, безхатків та алкозалежних», «малий рівень аварій», «взагалі немає корупції», «спокійне», «затишок», «комфортне»* та ін. Як бачимо, частині опитаних не байдужі актуальні соціальні проблеми – високий рівень злочинності, різні види адиктивної поведінки тощо, які, мабуть, вони бажають розв'язати, тим самим посприявши безпечному й комфортному проживанню в благополучному місті.

Третя категорія (**«Розвинуте місто»**, 18,5%) представлена асоціаціями на зразок: *«розвинене», «місто, яке розквітає, процвітає», «яке постійно покращується», «з гарними дорогами», «з розвиненою інфраструктурою», «безліч локацій», «оснащене лікарнями, дитсадками, культурними установами, громадськими центрами», «високий рівень медицини, освіти», «з масою розваг для туристів», «є університети, які випускають гарних спеціалістів», «наявність парків, закладів харчування, театрів»*. Наявність таких відповідей не дивує, адже молодь хоче жити в облаштованому місті, з усім необхідним для людей, де можна цікаво і весело провести дозвілля.

До четвертої смислової категорії (**«Робота й матеріальний добробут»**, 11,9%) ми віднесли асоціації: *«робочі місця», «нормальні (високі) зарплати, пенсії», «адекватна комуналка», «багате», «забезпечене», «місто з високим економічним розвитком», «місто, де люди можуть прогудувати власну родину», «місто, яке має мінімальну кількість безробітних громадян», «мало безхатніх»* тощо. Мабуть, ці асоціації продиктовані складним матеріальним становищем вітчизняних громадян, інфляцією, безробіттям, що стало ще актуальнішим у ситуації COVID-пандемії.

Нарешті, п'ята смислова категорія (**«Особливі мешканці міста»**, 10,4%) містить ті чи інші характеристики населення. Серед них нами були виділені асоціації, що описують передусім емоційний стан людей (*«щасливі люди», «радісні люди», «мешканці задоволені, як влаштоване місто»* тощо) та їхні особистісні особливості, більшою мірою комунікативні й морально-етичні риси (*«ввічливість», «інтелігентні мешканці», «толерантні люди», «культурні люди», «повага*

до оточення», «люди поважають місто та людей у ньому», «один одному готові допомогти», «відповідальні мешканці», «місто, мешканці якого повністю дотримуються правил і вказівок закону та моралі», «розуміння між усіма мешканцями міста, взаємодія та кооперація» та ін.). Цікаво, що суб'єктивний чинник, на думку опитаних, відіграє меншу роль у забезпеченні благополуччя міста, ніж об'єктивні. Також майже не зустрічалися відповіді, пов'язані з відповідальністю влади та власне громадян за благоустрій міста. Гадаємо, молодь керується соціальними стереотипами: *«Влада лише краде, обдурює, прагне нажитися»* і *«Моя хата з краю»*. Такі результати вважаємо негативними, адже доки ми будемо керуватися екстернальними очікуваннями (нехай хтось за нас зробить місто благополучним), навряд чи спроможемося навести лад у власному місті.

Турбує й те, що у переважній більшості досліджуваних рідне місто не асоціюється з благополуччям. Траплялися лише поодинокі відповіді такого роду (3,6%; *«Чернігів», «моє місто», «рідне місто», «те, в якому я живу»*). Напевно, молодь бачить навколо себе ще багато нерозв'язаних нагальних проблем, що не дозволяють вважати свій населений пункт благополучним.

«БЛАГОПОЛУЧНА КРАЇНА». Загалом тут отримано 363 асоціації. Більшість їх ми розподілили за трьома основними категоріями. Першу (**«Соціально-економічна розвиненість»**, 35,5%) утворили відповіді: *«розвинена», «процвітаюча», «соціально та економічно стабільна», «гідна заробітна плата», «робочі місця», «фінансово спроможна», «заможна», «високий ВВП», «високий рівень життя», «високо розвинена інфраструктура», «де люди живуть у достатку», «в якій можна жити, а не виживати», «країна, яка може задовольнити всі медичні, соціальні, фінансові потреби людини», «де працюють усі соціальні інститути», «та, в якій на високому рівні медицина, освіта», «розвиток науки»* тощо. Оскільки таких відповідей понад третину, можна припустити, що багато респондентів проєктують життя у своїй країні, не позбавлене соціальних та економічних труднощів, на уявлення щодо благополуччя країни. Фактично тут має місце своєрідна аперцепція, коли соціальні уявлення (очікування) опитаних зумовлені фрустрованими соціально-економічними потребами.

Друга категорія (**«Ефективна влада та політика»**, 19,8%) містила відповіді: *«демократична», «не покинута своїм лідером», «нормальна влада, яка не краде, розвиває країну»,*

«розумна влада», «справедливість та чесність із боку влади до кожного громадянина», «захист громадян», «справедливі закони», «гуманна політика», «всі системи управління працюють на покращення життя громадян», «має добросовісний парламент», «правова країна», «є свобода слова», «захищена від посягань знахабнелих сусідів», «незалежна» та ін. Мабуть, у цих асоціаціях частково відбивається непросте політичне становище в сучасній Україні та світі.

Третя категорія («**Громадяни**», 10,2%) представлена асоціаціями: «сильна нація», «щасливе суспільство», «де живуть щасливі люди», «задоволені люди», «благополучні люди», «високий освітній рівень населення», «висококваліфіковані спеціалісти», «країна, населена патріотами та людьми, які прагнуть до розвитку країни і самих себе», «з європейським менталітетом і консервативними цінностями» тощо. Нашу стурбованість тут викликає кілька моментів. По-перше, порівняно з іншими двома категоріями, ця є значно меншою у відсотковому значенні. Отже, виходить, що найвагомішими критеріями благополуччя в уявленні опитаних постають саме соціально-економічний та політичний розвиток, а не благополуччя громадян або їхня активність. По-друге, серед вищезгаданих характеристик переважали «щасливі / задоволені (тобто емоційно позитивні)» та «патріотично налаштовані» громадяни. І лише кілька стосувалося тих особливостей, які реально допоможуть зробити країну благополучною, – рівень освіти, кваліфікації, прагнення до розвитку країни. Тобто спостерігаємо пасивну громадську позицію молодих респондентів – нехай країна буде благополучною, однак такою її повинні зробити політики, фінансисти, хто завгодно, але не пересічні люди.

Ще кілька смислових категорій виділено на рівні тенденції. Зокрема, це «**Безпека та комфорт**» (9,1%). Сюди віднесено відповіді за типом: «безпечна», «безпека», «немає грабіжників (крадіїв)», «без корупції», «без стихійних лих», «комфортне проживання (життя)», «спокій», «де все для людей», «де мешканці не страждають», «де хочеться залишитися». Отже, ряд респондентів благополуччя країни пов'язує з безпечним і комфортним проживанням її мешканців. Це логічно, оскільки одним із критеріїв, за якими визначають розвинені, благополучні країни світу (а такі рейтинги встановлюються щорічно), є критерій захищеності та безпеки їхніх громадян, зокрема низький рівень корупції та бандитизму в державі. Іншою такою категорією стала «**Мир, відсут-**

ність війни» (7,4%): «мирна», «мир», «мирне небо над головою», «без війни», «вільна від загарбників», «щоб закінчилася війна, всі будуть щасливі» тощо. Напевно, такі відповіді пояснюються тяжкими внутрішньо- та зовнішньополітичними реаліями нашої держави. Дивує, однак, що їх замало! Припускаємо, що це пов'язано і з багаторічною тривалістю війни в Україні (люди до всього звикають), і з відсутністю військових дій на території Чернігівщини (де проводилося дослідження).

Аналіз середніх значень, отриманих за результатами другого завдання, показав, що всі поняття, окрім «благополуччя моєї країни», були оцінені вище за середній рівень. При цьому найвище респонденти оцінили «моє благополуччя» (7,7±1,8) та «благополуччя моєї сім'ї» (7,8±2,0). Ймовірно, такі результати – наслідок ефекту соціальної бажаності. Натомість «благополуччя моєї країни» уявляється посереднім (5,1±2,0). Цікаво, що найбільший розкид оцінок стосувався благополуччя країни та сім'ї. Мабуть, це тому, що, по-перше, всі сім'ї – різні, з різними проблемами, конфліктами, матеріальним становищем (звідси й різні оцінки благополуччя в кожній сім'ї); по-друге, оцінка благополуччя власної країни визначається світоглядно-ідеологічними чинниками, які можуть суттєво відрізнятись в опитаних. Зазначимо, що «благополуччя мого міста» було оцінене вище (6,8±1,9), ніж «благополуччя моєї країни». Гадаємо, це тому, що місто – конкретна локація (респонденти можуть безпосередньо спостерігати та «відчувати на собі» його інфраструктуру, соціально-політичне життя тощо), тоді як країна «в цілому» – більш абстрактне поняття (яке неможливо відчутися та оцінити, керуючись лише власним досвідом).

За U-критерієм Манна-Уїтні статевих відмінностей в уявленнях молоді про благополуччя на досліджуваних рівнях виявлено не було. Разом із тим результати кореляційного аналізу показали статистично вірогідний зворотний зв'язок між віком опитаних і оцінкою ними «благополуччя моєї країни» ($r = -0,202$ при $p \leq 0,01$). Отже, чим старші люди, тим критичніше вони сприймають соціально-політичну й економічну ситуацію в країні (внаслідок життєвого досвіду, більшої реалістичності мислення тощо); натомість більш молоді опитані схильні до певної ідеалізації навколишнього світу. Також було отримано статистично вірогідні кореляційні зв'язки між оцінкою власного благополуччя та шкалами: «благополуччя моєї сім'ї» ($r = 0,678$ при $p \leq 0,001$), «благополуччя мого міста (села, селища)» ($r = 0,347$ при

$p \leq 0,001$), «благополуччя моєї країни» ($r = 0,264$ при $p \leq 0,01$). На наш погляд, це є ілюстрацією взаємовпливу оптимістичних установок респондентів – «якщо у мене все добре, то добре й навколо мене».

Висновки. В уявленнях сучасних студентів благополучна людина постає щасливою, здоровою, матеріально забезпеченою, гармонійною, спрямованою на розвиток, з розвиненими інтелектуальними, комунікативними та морально-етичними характеристиками особистості. Благополучна сім'я вбачається передусім з позитивним психологічним кліматом, де кожен почувається щасливим і задоволеним.

Благополучне місто видається молоді чистим та красивим, розвиненим, безпечним і комфортним для проживання, матеріально облаштованим, а його мешканці мають певний набір особистісних характеристик, серед яких переважають кому-

нікативні та морально-етичні риси. При цьому рівень благополуччя міста передусім асоціюється з об'єктивними чинниками.

Благополуччя країни молоді перш за все пов'язує зі здобутками в соціально-економічній і політичній сфері та частково з певними особистісними особливостями громадян. Безпека, комфорт і мир як складники благополуччя уявляються важливими лише певній частині респондентів.

Оцінки благополуччя на рівнях Я – сім'я – місто – країна не залежать від статі. Разом із тим існує зворотний зв'язок між віком та оцінками благополуччя власної країни. Оцінка власного благополуччя пов'язана з оцінками благополуччя своєї сім'ї, міста, країни.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в з'ясуванні крос-культурних особливостей соціальних уявлень молоді про благополуччя, а також особистісних чинників цих уявлень.

Список літератури:

1. Вернік О.Л., Павленко О.В. Особливості уявлень про благополуччя в студентської молоді. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2020. Том. VII: Екологічна психологія. Вип. 49. С. 23–34.
2. Гафурова Т.Р., Курлина К.В., Кочетова В.И. Особенности представлений о субъективном благополучии в зависимости от его уровня. *European research*. 2016. № 3 (14). С. 100–106. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-predstavleniy-o-subektivnom-blagopoluchii-v-zavisimosti-ot-ego-urovnya/viewer> (дата обращения: 02.08.2021).
3. Дроздов О.Ю. Психологія масової геополітичної свідомості : автореф. дис. ... докт. психол. наук : 19.00.11. Київ, 2016. 34 с.
4. Машарская О.С. Кроскультурные различия социальных представлений студентов о благополучии : автореф. дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Курск, 2012. 20 с.

Drozdova M.A. THE PECULIARITIES OF YOUTH'S SOCIAL REPRESENTATIONS ABOUT WELL-BEING AT DIFFERENT SOCIAL LEVELS

The youth social representations about well-being are considered in the article. The results of the author's empirical online study conducted among students of Chernihiv (n = 226) in June 2021 are described. The aim of the study was to clarify the psychosemantic specifics of social representations about well-being at different social levels (person – family – city – country) and to establish a link between them. The associative test (with stimuli: "prosperous person", "prosperous family", "prosperous city" and "prosperous country") and the scaling method (assessment of the well-being of one's Self, family, city and country) were used in the research. By content analyzing the obtained associations, the semantic categories with the highest frequency were singled out and then these categories were interpreted as social representations. Regarding the concept of "Prosperous person" there are such semantic groups as "A person with certain personal characteristics"; "Happy person"; "Healthy person" and "Financially secure person". The concept of "Prosperous family" is represented by the following semantic categories. They are "Positive social and psychological climate" (which included subcategories: "Love, friendship, respect"; "Mutual understanding, mutual assistance and mutual support"; "Peace and harmony") and "Happiness and positive emotions". The concept of "Prosperous city" is reflected in the semantic groups such as "Clean, beautiful city"; "Safety and comfort"; "Developed city"; "Work and material well-being" and "Special residents of the city". The concept of "Prosperous country" consists of below mentioned categories. They are "Social and economic development"; "Effective government and politics" and "Citizens". It has been found that there are no gender differences in the assessment of well-being at the levels Self – family – city – country. Instead, there is an inverse relationship between age and assessments of country's well-being. Evaluating your own well-being is related to evaluating the well-being of your family, city and country.

Key words: social ideas, youth, well-being, prosperous person, prosperous family, prosperous city, prosperous country.